

EGY SZOCIÁLIS MINTA-INTÉZMÉNY

– A FÓTI NÉPJÓLÉTI KÖZPONT –

ÍRTA

SZTERÉNYI JÓZSEF

KÜLÖNNYOMAT

A »MUNKÁSÜGYI SZEMLE« 1916. ÉVI, DECEMBERI SZÁMÁBÓL

BUDAPEST 1917.

PFEIFER FERDINAND (ZEIDLER TESTVÉREK)

BIZOMÁNYA

BUDAPEST, IV., KOSSUTH LAJOS-UTCZA 7. SZ.

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Kis község Pest-Pilis-Soit és Kiskun vármegyében, kereken négyezer lakossal – Fót Típusa a magyar falunak: takaros fehér házak, tiszta utcák, közepen – kimagaslólag, hogy az egész falu fölött domináljon – a templom. Ez már nem típus, ez nevezetesség. Nemcsak falunak, hanem önmagában is. Ha nem volna újabb keletű, az ország legszebb műemlékei között foglalhatna helyet nemes román és bizánci stílusával. A magyar építőművészet egyik harmonikusan szép alkotása. Belsejében Canova nagytehetségű tanítványának, Tenerani-nek három gyönyörű szoborművével és Fernkorn meghatóan szép Mária-bronzszobrával. A gróf Károlyi család alkotása. A község egyik nevezetessége teremtette meg a másikat. Ugyancsak magyar típus. A földesúr reá nyomja a maga bélyegét falujára. A gróf Károlyi család alaposan tette ezt a múltban: Fót mintaszerű községévé lett ennek folytán az országnak. Előmozdította ezt a falu lakosságának szorgalma és józan-sága is, amely régi földesúrnak munkájában odaadó segítőtársa lett.

A »Fóti-dal« ott hangzott el legelőször. Vörösmarthy Mihály a fóti szőlők határában mutatta be először e remek kis alkotását. Azóta ez is nevezetességévé vált ennek a kis községnek. A hazai irodalomban örökölte-tett meg általa.

Onnan indult ki a hazai szövetkezeti mozgalom is. Károlyi Sándor gróf hatalmas gazdasági alkotása. Annak a sok ezernyi magyar köz-séget ma már behálózó szövetkezeti szervezetnek Fót község a szülőhelye.

A múltban tehát nevezetes kis helység volt ez a Fót. E nevezetességét megőrizte a jelenben is. Nemcsak a múlt természetes patinájával kamatait élvezve a jelenben a múlt erkölcsi tőkegyűjtésének, hanem azt a tekintélyes tőkét még gyarapítva, amelyet múltja alkot.

Károlyi Sándor gróf örökébe Károlyi László gróf lépett, szellemi örökségét Károlyi Lászlóné grófné – Apponyi Franciska grófnő – öregbítette. A régi hagyományos Károlyi- szellem megújíhódott a fóti kastélyban. A nemzettől nyert jogokat ismét a nemzet érdekében teljesített kötelességek egyerdítik ki. És miképpen Károlyi Sándor gróf szövetkezeti kezdeményezése irányjelző vala, azonképpen a Károlyi Lászlóné grófné népjóléti akciója is útjelző. Ez az akció a fóti népjóléti intézmény. Fót ez újabb nevezetessége kihatásában nem kisebb Fót múlt nevezetességeinél.

Fót községének erről az újabb nevezetességéről – a Stefánia Szövetség felkérésére – kell rövid ismertetést adnom. Úgy, amint azt személyes tapasztalatból megismertem. Azért, hogy követendő példa gyanánt mutathassa

be azoknak is, akik nem láthatják azt maguk. Mert ez tényleg alkalmas követendő példának. Úgynevezett iskolapéldája a teljesen átgondolt, okos koncepciónak és példás végrehajtásának. Amilyen ebben a teljességében megvalósítva kevés lesz más téren is az országban. Amilyent minden községben kellene megcsinálni. Akkor megszűnnék sok elégtelenség, erkölcsi tőkéjében és számban szaporodnék a falu népe, a jótékonyág pedig szervezve lenne.

Ez a fői népjóléti intézmény kihatása. Ezért bír oly nagy jelentőséggel, ezért olyan nevezetessége a községnek.

Miképen szűnne meg a falu népének elégtelensége?

Mert van, aki vele törődjék és ügyes-bajos dolgaiban segítségére van. Ami a szegény embernek legnagyobb hiánya, amiért legtöbbet kell szenvednie.

Mi által gyarapodnék a falu népe erkölcsi tőkéjében?

Mert a fői minta a nép erkölcsi fölemelését tűzi ki célul, a nép nevelése által.

És mivel biztosítottik benne a falu népének számbeli gyarapodása?

A fői szociális akció egyik főágazatának, az anya- és csecsemő-védelemnek mintaszerű megvalósítása által, amelynek eredménye gyanánt ma *rohamosan száll alá a községben a csecsemőhalandóság*, 1914-ben 24%-ot tett, 1915-ben már csak 16%-ot, 1916-ban pedig leszállott már 14%-ra.

Vegyük sorra ezeket a tevékenységi ágakat.

I. Szociális tevékenység.

„Segítő és népjóléti bizottság” címén Károlyi Lászlóné grófné elnöklelete alatt a község lakóiból alakított szervezet áll fenn. A község a bizottság 17 hölgy tagja között kerületekre van felosztva, ezek az u. n. »szegénylátogatók«, akik a község minden támogatásra szorult lakóját otthonában keresik fel, viszonyait megismerik és támogatásra való érdemességéről meggyőződést szereznek. Nemcsak az anyagi támogatásról van ebben szó, hanem az erkölcsi támogatásról is. Közvetlen anyagi támogatás a legritkább esetek közé tartozik, abból a helyes elvből indulva ki, hogy a munka nyújtja a legbiztosabb és leghelyesebb támogatást, aki pedig nem képes arra, annak természetben nyújtandó a segítség. így ellenőrizhető, hogy a segítség arra fordíttatik, amire szánva volt.

A »szegénylátogatók« hetenként beszámolnak tapasztalataikról, ekkor határoztatik el a támogatás módja és mérvé. Önként érthetőleg sürgős esetekben, azonnal történik intézkedés, de ezt Károlyi László grófné kizárólag magának tartotta fenn, amely jogot csak távollétében gyakorolja helyettese.

A segítség több irányú. Kezdődik a tehetetlen aggokon és betegek- Előbbiek lehetőleg elhelyeztetnek az e célra rendelkezésre álló – ugyancsak gróf Károlyi-féle – menházban, részben ingyen ellátásban részesülnek. Ilyen elhelyezés történt a népjóléti intézmény két évi fennállása óta 31 esetben, míg ingyen ellátást kapott 32 aggastyán, 5.368 adagot. A támogatásra szorult nők képezik a segélyezetttek második csoportját. A gyermekek a harmadikat. Ezek is élelemmel és tejjel támogattnak; eddig 167 nő és beteg kapott 7.001 adag ingyen ebédet és 22.513 liter tej osztatott ki gyermekek és betegek között.

Különös gondot fordít a jóléti intézmény a község lakosságának egészségügyi viszonyaira. Aki nem tud orvost fizetni, ingyen orvosi segélyben és gyógyszerekben részesül. Az uradalmi orvos ingyen rendelést tart,

külön hivatásos védőnő segédkezik neki, akinek feladata a kezeltek otthoni ellenőrzése abból a szempontból, vajjon az orvosi rendeletek betartatnak-e? Összesen 688 egyén részesült eddig ebben az ingyenes orvosi kezelésben és ingyen orvosságokban, mindannyian rendszeres beteglátogató ellenőrzésének alávetve. Hol van még az országban hasonló intézkedés faluhelyen? Még városokban sem ment az egészségügyi gondoskodás ennyire. Egyedül a munkásbiztosítás ismeri, – ez is tudtommal csak Budapesten – ezt az intézményt ily rendszerességgel. Meg is látszik Fót község közegészségügyi viszonyain.

Mint említtem, a közvetlen anyagi segély csak a legritkább esetek közé tartozik. De kizárva elvileg nincs, csak igen szigorú elbírálás előzi azt meg, úgy, hogy igazán csak akkor jut hozzá valaki, ha feltétlenül elkerülhetetlen. Eddig 59 egyén kapott összesen 814 K pénzsegélyt, mint adományt. Ellenben a *visszaftizetendő kölcsön* az már gyakoribb! A kölcsönre szorult azokat a kis összegeket egyszerű *becsületszóra* kapja, 53 egyén kapott összesen 2.621 K ily kölcsönt, de még nem fordult elő, hogy valaki is megszegte volna becsületszavát. Egyszerű cigányasszonyok éppen oly kevéssé, mint más a falu népéből. Nem is lenne annak ott maradása, aki a népjóléti intézménnyel szemben becsületszavát megszegné.

Ezekon kívül még két egészen speciális háborús irányú tevékenységet is fejt ki a népjóléti intézmény. A hadbavonultak családjainak kijáró államszegély kérdéseiben való véleményadás az egyik. E célból egy külön 8 tagú bizottság alakult, élén a grófnéval és a jegyzővel. Minden családnak külön törzskönyve van itt a reá vonatkozó összes adatokkal. Mind a helyszínén való személyes felvétel alapján, a bizottság veszi fel és a grófné személyesen vizsgálja felül azokat. E nélkül Fót község egyetlen hadisegélyre jogosítottja sem kapja járandóságát, az mind ennek a bizottságnak kezén fordul meg. Az igaz, hogy nem is károsodik egyetlen főtí jogosult család sem.

A másik irányú tevékenység a gyönyörű főtí parkba vezet, ahol a nemes gróf kihasított 10.800 négyszögölnyi területet, amelyet 76 hadbavonult főtí lakos feleségének adott ki *felében* váló megmunkálásra, kertgazdaságra. A gyönyörű parkban kerti gazdaság csak azért, hogy ennyi szegény családon ezzel is segítve legyen. Ám ne higgye senki, hogy ennek a feles gazdaságnak az uradalom részére eső fele részét az uradalom tényleg el is fogadja. Szó sincs róla. Ezt a népjóléti intézmény kapja a falu szegényeinek hathatósabb támogatására. Ennyiben tehát feles gazdaság!

Így jelenik meg ennek a főtí »népjóléti intézmény -nek szociális tevékenysége a támogatásra szorultak anyagi érdekeivel szemben. Ám ez a tevékenységnek csak egyik, még pedig kisebb része. Sokkal szélesebb körű az a tevékenység, amelyet az intézmény kebelében fennálló »*Tanácsadó iroda*« kifejt. Ez a tulajdonképeni főtí népjóléti központ. A falu lakóinak szociális központja.

Akinek – szegénynek és jómódúnak egyaránt – ügyes-bajos dolga van, tanácsra van szüksége, ide jön. Itt mindenek előtt *négyszemközt* találja magát Károlyi Lászlóné grófnéval. Ezt nem engedi át a grófné senki másnak. A családi bajoktól a bírósági peres ügyekig minden megfordul ennek a tanácsadó irodának a kezén és minden el lesz könyvelve. Mindenkinek megvan itt a teljes fényképe – írásban. Valamennyi ágazata közül a főtí népjóléti intézmény tevékenységének ez talán a legszebb. És milyen kiterjedt munkát fejt ki ez az iroda! Háborús vonatkozásaiban kutatja Pest-

megye váci és gödöllői járása 71 községének eltűnt katonáit és nem nyugszik, míg hozzátartozóinak bizonyosságot nem szerez, azokkal összeköttetést nem létesít. A főtí beteg vagy sebesült katonákat kireklamálja a Károlyi kórház számára és gondoskodik azoknak odaszállításáról. Közvetíti a levelezést az említett 71 községbe illetékes, fogságba esett katonákkal, de nem csak úgy, hogy megír egy-egy levelet, vagy küld csomagot és pénzt, hanem az illetőnek családjával egész és állandó érintkezését közvetíti és arról rendes nyilvántartást is vezet. Az iroda eddig 725 fogolynak 2.419 levelet írt, 1.533 levelezőlapot címzett; s a foglyoktól érkezett 1.152 lapot fordított magyarrá. A levelezésében tovább megy még: közvetíti a Foton és környéken lévő ellenséges állambeli foglyok levelezését is haza saját hozzá tartozóikkal, természetesen saját nyelvükön. Egész kis női gárda dolgozik itt nap-nap után, nem amolyan dilettáns módon szórakozásból, hanem olyan rendszeres irodai munkával, amely nemcsak a munka mennyisége, hanem minősége szempontjából is a legmagasabb állami hatóságoknak is becsületére válnék.

A »Tanácsadó irodá«-nak külön ügyvédje van – az uradalom jogtanácsosa – aki ingyen jogsegélyt nyújt az iroda által oda utáltaknak, eddig 60 esetben; az iroda külön munkaközvetítő tevékenységet fejt ki, és végül külön foglalkoztató műhelyt is tart fenn nők részére, hadimunkákat vállalva, minek révén 129 nőnek adhatott becsületet, állandó keresetet. Ehhez kapcsolódik a *»terhes és vagyontalan anyák foglalkoztatója«*, amely 1916. évi szeptember óta működik, 23 ilyen anyát juttatott kenyérkereset-hez. Itt munkát kapnak a terhesek és olyan vagyontalan anyák, akiknek egy éven aluli csecsemőjük van. Kiszabott fehérneműt kapnak, mit vagy saját gépükön vagy az intézettől kikölcsönzött gépen varrnak meg. Négy hónap alatt a 23 anya 480 korona kereset-hez jutott.

A mintaszerűen berendezett és vezetett »Tanácsadó irodá«-nak tevékenységéről az nyújthat különben megközelítően hű képet, hogy 1915-ben 1.459 egyén kereste fel, 4.382 esetben és 2.737 ügyet intézett el 3.153 levéllel, amely számok 1916-ban 2.488-ra, illetőleg 7.846-ra, a postai küldemények száma pedig 1.707-re emelkedett. Mindez egy kereken 4000 lakossal bíró községben! Mindez társadalmi alapon!

Ahol ilyen gondoskodásban van része egy falu népének, nem kell annak erkölcsi tőkájében gyarapodnia?

II. Anya- és csecsemővédelem.

Rendszeres, igazán mintaszerű tevékenységet fejt ki a főtí Népjóléti intézmény az anya- és csecsemővédelem terén. E részbeni működésében tagja a Stefánia-Szövetségnek anya- és csecsemővédelemre, amelynek falusi mintaszervezetét képezhetné. Kicsinyben, amennyire azt egy falu igényei megkövetelik, az egész anya- és csecsemővédelem példásan van itt szervezve.

A tevékenység természetesen az anyavédelemmel kezdődik. Amint hogy hiába akarnók védeni a csecsemőt, ha nem gondoskodunk egyúttal az anyáról. Az orvos és bába a védelem első eszközei. Minden szegénysorsú terhes nő tehát ingyen orvosi kezelésben részesül. Az uradalmi orvosnak teendői közé tartozik az is. A két községi bába pedig a népjóléti intézménytől külön évi 100–100 korona jutalmat kap, de utólag kifizetve, miután kötelességeit pontosan teljesítette. Ebben is rendszer van. Meg kell szolgálni a külön díjazást. A mint, hogy ebben a kis főtí akcióban minden rendszerbe van foglalva.

A két bábának teljesen felszerelt vándorkosarak állanak rendelkezésükre, hogy a higiénikus követelményeknek mindenben elég legyen téve. A mosást a vándorkosarak részére a népjóléti központ végzi, természetesen ingyen.

A bábák kötelessége a népjóléti intézménynek minden születést legkésőbb az azt követő napon bejelenteni. Ez alapon a hölgybizottságnak az illető kerületre illetékes önkéntes védője felkeresi lakásán az anyát és csecsemőjét, ahol törzskönyvi lapot vesz fel, amely az összes fontosabb szociális adatokat tartalmazza, nevezetesen: hány és amily korú gyermeke van még? Járt-e munkába, ha szoptatott? Hol voltak addig gyermekei? Mennyi a napi keresete? Miért nem viszi magával munkába gyermekét?

Ez a törzskönyvi lap minden látogatás után kiegészítetik, a csecsemőre vonatkozó adatokkal.

Minden héten közös értekezleten számolnak be ezek az anyavédők tapasztalataikról, megállapítják a szükséges segélyeket, eltekintve a sürgős esetektől, midőn az eljáró anyavédő azonnal kér megfelelő segélyt védenek részére.

A segélyre szorult anyák a szülés után azonnal kapnak csecsemőjük részére fehérműt, ahol szükséges, maguk részére is; ezenkívül az ilyen gyermekágyas anyák hat héten át kapnak rendes ételmezt, tejet pedig szükség szerint. Az 1914-1916. években 66 gyermekágyas asszony kapott 36 csecsemő részére fehérműt és maga 3.638 adag ebédet.

Ezt az anyavédelmi szervezetet kiegészíti az u. n. anyavédelmi tanácsadás, amely abból áll, hogy hetenként megállapított napon és órában Károlyi Lászlóné grófné ismét személyesen, *négyszemközt* fogadja a kéressel vagy panasszal bíró anyákat, akiknek ügyeit azután annak rendje és módja szerint elintézi vagy elintézteti. A családi perpatvaroktól a szerencsétlen leányszülőnek gyermeke természetes atyja elleni panaszáig minden megfordul ezen az anyavédelmi tanácsadáson, amelyen az anyák bizalommal jelennek meg, tudva, hogy nem hiába fordulnak oda. Így kell bizalommal nevelni a népet, így kel! a néppel foglalkozni, ezt látva és mindenekfelett érezve, a nép tényleg bizalommal lesz vezetői iránt. Ez az igazi szociális politika! Ilyen politikát kellene a néppel folytatni általában. Milyen más viszonyok lennének akkor az országban!

Az így szervezett anyavédelmet az ugyancsak minden részletre kiterjedő figyelemmel berendezett csecsemővédelem egészíti ki; ezt betetézi a gyermekvédelem. Szóval az egész rendszer van itt megvalósítva.

A születés első napjától kezdve védelmébe veszi ez a központ a csecsemőt 3 éves koráig. A csecsemőt felöltözteti, az anyát pedig ellenőrzi, hogy szoptatja-e saját magzatját? E célra külön szoptatási segélyeket, illetve jutalmakat is ad, amelynek fedezetét a belügyminisztertől kérte és kapta. Külön jutalom és díszoklevelet, aki a más gyermekét szoptatta ki a magáé mellett. Tíz hónapig kell az anyának magának táplálni gyermekét, a szegények e célból – mint fentebb már láttuk – külön ételmezes és tejsegélyben is részesülnek hat héten át. A gyermeknek nyújtandó tej az anya tápláléka útján nyújtatik. Mily egészséges felfogás!

A természetes táplálásra még egy ilyen hatásos módszer is van itt alkalmazásban. A csecsemő-otthon. Ez hatvan csecsemőre van berendezve, képzett ápolónók vezetése alatt. Nem dilettánszerűen, hanem szigorúan szakzerű, higiénikus vezetés és felügyelet mellett. Ebbe az otthonba csak hat hónapon felüli csecsemők vétetnek fel, ezzel is reá akarva szorítani

az anyákat csecsemőik saját táplálására. Kivétel csak oly esetekben engedhető meg, ha az anya – orvosilag igazoltan – nem képes szoptatni, vagy ha más egészségügyi ok szól annak ellene. A csecsemő-otthon tavasztól-őszig van nyitva, tehát mezei munkaidő alatt, hogy az anyák ne legyenek gyermekük miatt akadályozva keresetükben vagy általában munkájukban. Az anya a reggeli munkába menés előtt – már hajnali négy órakor – behozza ide kisdédét, hol esti tíz óráig őrzik és gondozzák. És hogyan! Amikor reggelként behozzák, a gyermek a fertőtlenítőbe kerül legelőbb. Ott levetkőztetik és átöltöztetik intézeti fehérneműbe, míg saját fehérneműje fertőtlenítés alá kerül. Ez így megy nap-nap után, erre a legszigorúbb gondossággal őrködnek.

Hetenként a csecsemő megmértetik, így ellenőrzik súlygyarapodását. Minden gyermekről törzkönyv vétének fel, – amely tartalmazza a felvételkor mutatott testsúlyt; az egyes mérések eredményeit, a betegségeket, amelyeken átesett, az anyatejjel való táplálás időtartamát, a mesterséges táplálkozásra vonatkozó adatokat, stb.

Gyönyörűség ezeket a törzkönyveket végignézni, milyen megragadó eredmények!

A csecsemő-otthon nem ingyenes. Ez is rendkívül fontos berendezés. Ethikai alapja van ennek is, miként az egész intézmény a legszigorúbb ethikai alapokra van felépítve. Az egészen szegények 20 fillért fizetnek naponként, mások a hadisegélynek megfelelő 34 fillért, jöllehet egy-egy gyermek élelmezése naponként 72 fillérbe került már 1915-ben, ma pedig még drágább, az összes, egy gyermekre eső költség pedig akkor 2 K 40 fillért tett.

Három éves korukig vannak a gyermekek ebben az otthonban, eddig terjed a tulajdonképeni csecsemővédelem Foton, ahol az intézet fennállása óta 123 gyermek állott ilyen gondozás alatt. Az otthon évi fentartási költsége volt 1915-ben 52 gyermek mellett 5.783 K, 1916-ban 72 gyermek mellett 12.471 K.

Mint minden új intézménynek, ennek is meg kellett küzdenie a nép bizalmatlanságával. A falusi asszonyok hallani sem akartak róla eleintén, hogy gyermekeiket idegen gondozás alá bocsássák. Jobban voltak azok – szerintük – otthon a régi mód szerint, akár bezárt lakásban is, akár nagyobb testvéreikre bízva, ellátva. Csak szívós kitartás tudott ezen az ellenálláson győzedelmeskedni. De végre mégis csak sikerült. Az anya, akinek gyermeke itt állott nappali gondozás alatt, frissen mehetett reggel munkába, mert kisdede nem zavarta éjjeli álmát. A bizalmatlan anyának így keltette fel irigységét, mert az ő gyermeke bizony egész éjszakáját tönkretette örökös sírásával. Megpróbálkozott tehát ő is ezzel az újtással. Így szaporodott az intézet csecsemőinek száma és a szaporodás arányában javult a község csecsemő-halandsága. Ma már nem kell mesterséges eszközökhöz fordulni, ma már kevés a rendelkezésre álló helyek száma, a falusi asszonyok természetesnek találják, hogy oda viszik gyermekeiket.

Az otthon csak egészséges csecsemőket fogad be. Ez azonban nem jelenti egyúttal azt, hogy Foton nem lenne gondoskodás a beteg gyermekekről. Sőt olyan gondoskodás van, amely egyenesen ritkítja párját az országban. Ugyanis Fót azon kevés községek egyike, amelynek külön hivatásos védője van – az uradalom által fizetve, – akinek feladata a beteg és mesterségesen táplált csecsemőket lakásukon gondozni, az anyákat kiok-

tatni és ellenőrizni; aki az egész község részére a mesterséges csecsemő-táplálékot elkészíti és ennek házhozszállításáról gondoskodik. Nem hiszem, hogy hasonló berendezése egyetlen más hazai községnek lenne, de hogy ilyen anya- és csecsemővédelem nincs több sehol, azt határozottan állítom. Ezt a védelmi szervezetet – mint említtem – betetőzi a gyermekvédelem, t. i. a három éves koron túl lévő gyermekek részére fennálló községi óvoda közreműködésével. Ez már nem szerves része a népjóléti intézménynek, csak hozzákapcsolódik, hogy gondoskodva legyen a csecsemőről születése első percétől tanköteles koráig.

III. A nép oktatása.

Feltűnő nagy csecsemőhalandóságunknak egyik legfőbb oka népünk tudatlansága és a babona. Ez ellen kell küzdenie mindenkinek, aki a népesedés nagy problémájával foglalkozik. A nép lehető széleskörű felvilágosítását kell az anya- és csecsemővédelem segítő társául hívni. Mennél szélesebb körben és mennél hathatósabban sikerül ez, annál nagyobb lesz az eredmény. A főti népjóléti intézmény igénybe is veszi ezt az eszközt. Kezdi az iskolával és folytatja a felnőttekkel. A község három felekezeti iskolájában rendszeres oktatás van bevezetve a csecsemő-gondozásból és gyermekegészségből, amelyet a felsőbb osztályok leányainak iskolánként együttesen tanítanak. Meg van tehát itt valósítva az a törekvés is, hogy már az iskolában kell a felnőttebb leányokat megfelelően kioktatni és a haladottabb kor csecsemő-védelmének alapelveivel megismertetni. Mialatt ez az iskolában történik, azalatt gondoskodás van itt az iskolán kívüli oktatásról is. A *népkönyvtár* intézménye ennek egyik eszköze. Általános művelődést terjeszt egyrészt, de specialiter is szolgálja a szociális szellemet. A másik eszköze az *anyák köre*, egy okos intézmény, amelynek hatása a nép legszélesebb köreire nem is maradhat el. Kéthetenként közös előadásokra gyűjtetnek össze a falu anyái, hogy előadásokat hallgassanak a gyermeknevelésből, ápolásból és általában az egészségügyről. De hogyan szervezték itt ezt is? Mialatt ezek az előadások tartatnak, a gyermekek összegyűjtetnek a csecsemő-otthonban a hivatásos védő felügyelete alatt, nehogy örízetlenül maradjanak otthon. Mindenre, de mindenre kiterjed itt a figyelem.

IV. Adminisztráció.

Természetes, hogy az ilyen sokoldalú tevékenység megfelelő adminisztrációt igényel. Megvan-e ez Foton? Olyan rendszeres, olyan áttekinthető, olyan pontos, olyan gyakorlati, hogy becsületére válnék bármely hatóságnak. Az egész adminisztráció élén maga Károlyi Lászlóné grófné áll. Mellette két titkárnő működik, mintaképei az egyszerűtettől áthatott segéd-erőknek. Úrnőjük odaadó munkatársai, akik megértették fenkölt szellemű úrnőjüket és intencióit segítenek a valóságba átültetni. Velük önkéntes és díjazott női munkaerő egész kis gárdája dolgozik itt együtt, osztályokba osztottan, minden egyes tevékenységi csoport külön-külön.

Az adminisztráció a kartothez-rendszerre van alapítva. Aki valamely ügyével itt megfordul, az megkapja azonnal a maga törzslapját, amelyen az év napjainak megfelelő számú rovat van. E rovatokban számokkal. illetve rövidítésekkel jelzik, hogy az illető aznap tárgyalt ügye részletesen mely szakkönyv mely oldalán található. 23 különböző jelzés lehet a törzslapon, ennyi külön könyvet vezet ugyanis az iroda a maga tevékenységéről. Ha pl.

valaki október 15-én munkáért fordul ide, el lesz könyvelve a munkaközvetítésről vezetett nyilvántartásban, de ugyanekkor törzslapjának illető rovatában feljegyeztetik, hogy a 25. számú könyv (ez a munkaközvetítés nyilvántartási könyve) 31. tételszáma alatt fordul elő. Ahány esetben és ügyben valaki itt megfordult, az törzslapjáról rögtön megállapítható és a részletes könyvekből minden részletében megtudható. Minden ilyen törzslap pontos fényképe a falu egy-egy családjának, együtt pedig ezek a kartothekek-lapok az egész községnek.

Az egész tevékenységi ágazatok eredményei ezenkívül grafikonokon is ki vannak tüntetve, évenként teljes áttekintés nyerhető az egész intézmény tevékenységéről.

Az egész adminisztráció olyan szervező tehetségre vall, amely közéletünkben ritkaságszámba megy. Nincs benne semmi felesleges, de ami kell, megvan, egyszerűsége és *pontossága az, ami* benne megkapó.

Főlemelő érzés volt mindezt abban a kis magyar községben látni: *egy szociális minta-községet*. Főlemelő érzés volt, egy főúri családot *ebben* a tevékenységi körben látni: a főúri földesurat, aki bőséges anyagi eszközöket bocsát rendelkezésre faluja erkölcsi és számbeli erejének gyarapodása érdekében; egy főrangú úrnőt, aki ilyen állandó munkát végez, annyi szeretettel és hozzáértéssel. De legfőlemelőbb volt a főúri anya mellett bájos fiatal leányait látni, a két grófkisasszonyt, akik ebben a nemzetmentő munkában hűséges segítőtársai anyjuknak és fiatal életük szórakozását az igazi szeretet munkájában látják.

A Károlyi tradíciók Apponyi tradíciókkal egyesültek, így gyarapították együtt Fót község múlt nevezetességeit a jelen egy újabb nevezetességével: *egy szociális minta-intézet*tel.